

A ROMÁN TÖRTÉNELEMSZEMLÉLETET TÜKRÖZI A VÁROS TÖRTÉNETÉT DIÁKOK SZÁMÁRA ÖSSZEFOGLALÓ KIADVÁNY

Csak kiindulópont lehet a Nagyvárad-tankönyv

A román történelemszemléletet tükrözi, így aránytalan a korszakolása a nagyvárad-i diákok számára készült helytörténeti kiadványnak. Kormányos László történész, történelemtanár úgy véli, inkább csak kiindulópontként szolgálhat a város történelmének a bemutatásához.

» PAP MELINDA

Nagyvárad történetének oktatását szorgalmazza választható tantárgyként a megyeszékhely iskoláiban a Bihar megyei tanfelügyelőség, amely egy, az önkormányzat által megjelentetett tankönyvet ajánl a célra. A város történetéről több könyvet is publikál Kormányos László történész, történelemtanár a Krónika érdeklődésére elmondta: véleménye szerint a kiadvány keretként szolgálhat, és minden tanárnak a saját értékrendje, történelemszemlélete, városismerete szerint kellene kiegészítenie.

Nagyvárad-tankönyv a nagy egyesülés centenáriuma

Az Utazó Nagyvárad történelmében (Călător prin istoria oraşului Oradea) című kiadványt egy, a nagyvárad-i iskolaigazgatókkal pár hete tartott egyeztetésen ajánlotta az intézményvezetők figyelmébe Horea Abrudan Bihar megyei főtanfelügyelő. A könyv 2018-ban jelent meg a polgármesteri hivatal kezdeményezésére négy román

történész – Ramona Iştoac, Elena Cristina Marian, Elisaveta Roşu és Antonia Silaghi – tollából. Az Ebihoreanul beszámolója szerint a 2000 példányban megjelent tankönyv és munkafüzet kiadása 44 ezer lejébe került a városvezetésnek. Ugyan a 7. osztály számára készült, de Abrudan szerint más, kisebb vagy akár nagyobb osztályokban is bevethető. Mint elhangzott, a tankönyvet két iskolában, a Lucian Blaga Gimnáziumban és a Roman Ciorogariu ortodox gimnáziumban alkalmazzák, de a jövőben több iskola is be akarja vezetni. Főleg, hogy a tanfelügyelőség azt ígérte: partnerséget köt egy egyesülettel, hogy szervezzen

városnéző sétákat is szemléltetésképp a Nagyvárad történetét tanuló diákok számára. A „Nagyvárad-tankönyv” ötlete egyébként Ilie Bolojan korábbi polgármestertől, a Bihar megyei önkormányzat jelenlegi elnökétől származik, aki a Nagy Egyesülés centenáriuma érdekében a kiadványt. Elmondta, a kezdeményezés lényege, hogy a diákok megismerjék városuk történelmét, és annak „nagykövetívét” váljanak. Az Ebihoreanul a tanfelügyelőség adatai alapján arról számolt be, hogy a jövőben 11 nagyvárad-i iskola vezetne be választható tantárgyként a helytörténet-oktatást, míg 16 másik tanintézetben a történelmi körön tanulmányozná

a diákok. Az első csoportba tartozik a Szent László Római Katolikus Gimnázium is, írta a hírportál.

Aránytalan korszakolás

A Nagyvárad történetéről több könyvet is írt Kormányos László történész, a Szent László Római Katolikus Gimnázium történelemtanára a Krónikának elmondta, az egyházi tanintézetben legkorábban jövő szeptembertől vezetnék be Nagyvárad történetének az oktatását, de erről egyelőre csak ötlet szintjén esett szó. A pedagógus szerint az önkormányzat kezdeményezésére megjelent kiadvány inkább csak támpont lehet az oktatók számára, ugyanis ez inkább a román történelemszemléletet tükrözi. Tudomása szerint a magyar történészekkel nem is volt egyeztetés a témában. Kérdésünkre elmondta: a könyv hiányossága, hogy nagyon aránytalan a korszakok beosztása, a középkor és a dualizmus korszakán van a hangsúly, illetve az 1918 utáni időszakon, amikor román fennhatóság alá került a város. „Alapvetően a román történelemszemléletet tükrözi vissza a várostörténetben” – mondta Kormányos László, aki szerint azok az időszakok, melyek a magyarság számára sarokkövek a várostörténetben – Szent László király uralkodása, a reneszánsz kor vagy az 1848-as forradalom –, nem kapnak hangsúlyt. „A magyarság történetfelfogása szerint a magyar várostörténet folyamatosan tartott, egy folyamat, melyben minden korszaknak megvan a maga kellő jelentősége. Itt vi-

FORRÁS: ISTORIELOCALA.RO

szont a hangsúlyok másra vannak helyezve, azokra a korszakokra, amelyek a román történelemszemléletben – eredetmítoszok, az 1918 utáni helyzet – kapnak nagyobb szerepet” – magyarázta. A pedagógus úgy vélte, hogy ettől függetlenül általános és középiskolai szinten lehetne belőle oktatni, hiszen a tanár ki tudja egészíteni a hiányos részeket, bővebben bemutatja a kevésbé tárgyalt korszakokat.

Kormányos László szerint a Szent László-gimnáziumban egyelőre csak ötletként merült fel, hogy jó lenne helytörténetet tanítani, nem született konkrét döntés. „A várad-i gyerekek számára meglenne az értelme, talán érdekesnek is tartanák” – mondta a történész, de szerinte korai arról beszélni, hogyan illeszteni kéne a tanmenetbe. Az, hogy ki hogyan pótolja a hiányzó részeket, szerinte minden pedagógusnak a maga szakmai felelőssége. „Ez a tankönyv keretnek, kiindulási pontnak elfogadható, de minden kollégának a feladata, hogy a saját értékrendjével, történelemszemléletével, városismeretével gazdagítsa, kiegészítse” – fogalmazott lapunknak a Nagyvárad krónikája című monográfiát is jegyző Kormányos László. Hozzátette, városnéző sétákat is lehet kapcsolni ehhez, hiszen „a hely adja magát”, de inkább az újkortól kezdődően, a korábbi időszakokat inkább képek vagy régészeti leletek révén lehetne illusztrálni. „Minden korszak esetében van valami, ami vizuálisan is megjeleníthető a város történetéből” – összegzett a történész.

BALOGH LEVENTE

» KÖNYVESPOLC

Egy korrektül inkorrekt történelemkönyv

Ha az ember román történelemkönyvet vesz a kezébe, a legnagyobb jóindulattal és nyitottsággal sem tud szabadulni az előítéletektől. Hiszen jól tudjuk: a román történetírás bizonyos kérdésekben szöges ellentétben áll a magyar – és általában véve a szakma által elfogadott – narratívával. Ilyen például a dákoromán kontinuitás elmélete, amelyet a magyarokkal szembeni elsőbbség alátámasztására találtak ki, ám kétséget kizáróan igazolni máig sem sikerült, román körökben azonban – tisztelet a kivételnek – dogmaként tekintenek rá. Különösen igaz ez az olyan témákra, amelyek a magyarok és a románok közötti történelmi kapcsolatokra, a románok által is lakott területekre, így Erdélyre, a Partiumra és a Bánságra vonatkoznak. Mindezek fényében az Utazó Nagyvárad történelmében című, hetedikéves diákok számára írt tankönyv részben akár kellemes meglepetésnek is nevezhető. Természetesen nem tud – és nem is akar – szembefordulni a román történetírás dogmáival, de bizonyos kérdésekben meglepően objektív, és gyakorlatilag a magyar történeti forrásokat lefordítva tárja a román gyerekek elé a város történetét. Legalábbis ami a város alapítását, illetve középkori történetét illeti. Persze akadnak már az elején is gondok. A terület régészeti ásatások során feltárt őskori múltjának ismertetése után egyrészt azt sugallja, hogy a dákoromán kontinuitás jegyében a román nemzet kialakulása itt is zajlott, miközben erre semmilyen bizonyíték sincs, majd egy ugrással Anonymusnál terem, és idézi az inkább fikciónak, mint történelmi igényű munkának tekinthető Gesta Hungarorumban leírt, Ménmarótnak tulajdonított választ Árpád vezér számára – azt sugallva, hogy

a műben leírtak a történelmi tényeket tartalmazzák. Igaz, megjegyzi, hogy a névtelen krónikás írásának valóság-tartalmát politikai érdekektől függően szokták elfogadni vagy megkérdőjelezni. Ennél sokkal nagyobb probléma, hogy a magyar honfoglalásról és a magyar állam kialakulásáról gyakorlatilag semmit nem írnak – ezek után máris a Szent László-legenda Várad alapításáról szóló részének ismertetése következik. Ez viszont – akárcsak a középkor további évszázadainak bemutatása – korrekt, gyakorlatilag szóról szóra megegyezik a magyar történetírás narratívájával, ami persze annak fényében, hogy a korabeli latin nyelvű magyar krónikákat idézi, nem csoda. Értékelendő, hogy elmagyarázza a magyar Várad név eredetét, és a város középkori Magyar Királyságban és Európában betöltött szerepét, Szent László király jelentőségét is.

A gondok az újkori részeknél kezdődnek. A város török alóli felszabadulásának időszaka utáni fejezetekben a jelentőségüknél jóval nagyobb teret szentel egyes, a városban tevékenykedő román egyházi vezetőknek, holott abban az időszakban a román közösség legfeljebb törpe kisebbségként létezett Nagyváradon – bár annak fényében, hogy a kötet román szerzők tollából született, és román diákoknak szánták, ezen tulajdonképpen nincs miért csodálkozni. Problémásabb, hogy következetesen igyekszik a magyar államiság jelentőségét csökkenteni, és például III. Károly magyar királyt következetesen VI. Károlyként, vagyis német-római császári „sorszámával” emlegeti. Súlyos mulasztás, hogy az 1848–49-es forradalom és szabadságharc és a város abban játszott szerepe teljesen kimarad, a 19. század eleji városfejlődés folyamatai után rögtön az 1850-es évek neoabszolutizmusa következik – anélkül hogy elmagyaráznák, mi vezetett el hozzá. Pozitívum ugyanakkor, hogy a város néhány jeles személyiségét – például Szigligeti Edét vagy az idősebb és ifjabb Rimanóczy Kálmánt, illetve Rimler Károlyt, a város 1902 és 1920 közötti polgármesterét – részletesebben is

bemutatja, akárcsak a jelentősebb egyházi és világi épületek történetét.

A mű Trianonnal és az azt megelőző évtizedekhez kapcsolódó részben veti el teljesen a súlykot – még csak meg sem kísérel elgondolkodtatni az olvasót, miért kellene egy elsöprő többségben magyarok lakta városnak egy idegen állam, Románia fennhatósága alá kerülnie, a lehető legtermészetesebben találja azt, hogy egyes, a városban élő román értelmiségiek ennek érdekében tevékenykedtek, a város román megszállását pedig „felszabadításnak” nevezi. Ezt követően természetesen egy szó sem esik a Trianon után a magyarokat ért atrocitásokról, a magyar öntudatú, magyar anyanyelvű izraelita vallású közösséget pedig – a kor romániai gyakorlatának megfelelően – külön „nemzetiségként” találja, így csökkentendő a magyarok számarányát. A város 1940-es felszabadulását természetesen negatív fejleményként mutatja be, a történelemhamisításban egészen odáig megy, hogy Horthy Miklós Magyarországot „szélsőjobbaldali rendszernek” titulálja. A második világháborút követő kommunista időszak és az 1989 utáni események bemutatása már csak nyúl farknyi fejezeteket kapott, amelyekben szó sem esik arról, hogy a város lakossági arányait mesterségesen változtatták meg az őshonos magyarság hátrányára.

Mindent egybevetve – a város alapításának és középkori történelmének, magyar személyiségeinek bemutatását elismerve – kijelenthető: üdvözlendő kezdeményezésről, korrektül inkorrekt műről van szó, amely azonban természetesen nem alkalmas arra, hogy magyar gyereket oktassanak belőle. De arra sem, hogy a román diákok teljes képet kapjanak belőle arról a városról, ahol élnek vagy tanulnak.

Ramona Iştoac, Elena Cristina Marian, Elisaveta Roşu, Antonia Silaghi: Utazó Nagyvárad történelmében (Călător prin istoria oraşului Oradea). Nagyvárad, 2018